

یادداشت

اصالت در تعاونی با سرمایه انسانی است

وقتی اصول تعاون را مطالعه کنیم به چند مسئله و اصل اساسی می‌رسیم. یکی از این اصول این است که در بخش تعاون هر نفر یک رأی دارد. به این معنا که فار از اینکه افراد چقدر سرمایه به عنوان سهم خودشان در تعاونی وارد می‌کنند، در فرایند تصمیم‌گیری هر نفر یک رأی دارد.

این مسئله یک فلسفه‌ای دارد و آن این است که در تعاونی‌ها اصالت را به سرمایه‌های انسانی می‌دهند. یعنی در تعاونی‌ها برای اینکه به رشد و توسعه دست پیدا کنیم آن چیزی که پیش از هر چیزی مهم و ضروری است، نیروی انسانی، توانمندی و تخصص آن است.

بنابراین اگر دنبال اشتغال‌زایی باشید هزینه آن در بخش تعاون نسبت به سایر بخش‌ها بسیار کمتر است؛ چرا که تمرکز این مجموعه روی توانمندی‌های افراد و سرمایه‌های آن‌هاست. این موضوع یکی از ویژگی‌های متمایز تعاون نسبت به سایر بخش‌هاست.

اصل دوم در این بخش این است که در حوزه تعاون در کنار اهداف اقتصادی، اهداف اجتماعی هم مدنظر قرار دارد. یعنی تعاون در واقع یک مؤسسه اقتصادی و اجتماعی است و اگر به دنبال اهدافی از جمله برقراری عدالت اجتماعی باشیم که در قانون اساسی نیز مورد تأکید و پی‌قرار گرفته، تعاون بهتر از هر راه و روشی می‌تواند به تحقق آن کمک کند. از سوی دیگر می‌توان گفت که بخش تعاون بستر بسیار خوبی برای ایجاد شکل‌های اقتصادی است. به عبارت دیگر تشکیل‌سازی اقتصادی از این منظر راحت‌تر صورت می‌گیرد؛ چرا که در تعاونی‌ها همیشه بر این اصل تأکید می‌شود که تعاون بین تعاونی‌ها باید تقویت شود. یعنی در تعاونی‌ها که مجموعه‌ای از افراد است، توصیه بر این می‌کنیم که بزرگ و بزرگ‌تر شوند چون این امر یک مجموعه را به بازدهی با مقیاس بزرگ‌تر می‌رساند. به این معنا که در تولید هر اندازه مقیاس تولید بزرگ‌تر شود، بازده آن‌ بنگاه یا مجموعه اقتصادی هم بالاتر خواهد رفت. همچنین هزینه تولید کاهش پیدا می‌کند و چنین ویژگی‌هایی است که ما را در تحقق شعار سال کمک خواهد کرد.

به عنوان مثال در بخش تعاونی‌های مسکن هدف تولید مسکن برای اعضا با کمترین قیمت است. در تعاونی‌های مصرف دسترسی مردم به کالاهای اساسی با پایین‌ترین قیمت و نهایتاً در تعاونی‌های تأمین نیاز، رساندن کالا و مواد اولیه به درب کارخانه‌ها با کمترین نرخ است. این مسائل دقیقاً متناسب با موضوعات و دغدغه‌های اصلی امروز کشور مانند بهره‌وری و تورم است که در کشور ما وضعیت خوبی ندارند.

البته ویژگی‌هایی که از تعاون و تعاونی‌ها در حوزه اقتصادی و اجتماعی عنوان شد تنها مختص کشورمان نیست و در دنیا نیز به اثبات رسیده است. با توجه به اینکه در هفته تعاون هستیم، باید گفت که بخش تعاون انتظاراتی از دولت و دولتمردان دارد. پیش از این رانتی را ایجاد می‌کردند و می‌گفتند می‌خواهیم زمین یا امکاناتی را رایگان در اختیار بخشی قرار دهیم و نهایتاً می‌گفتند بروید با آن تعاونی شکل دهید، اما امروز به جرأت می‌توان اعلام کرد که مهم‌ترین رانت بخش تعاون مزیت‌های خودش است. بنابراین مهم‌ترین انتظاری که بخش تعاون از حاکمیت و دولت‌ها دارند این است که عرصه را برای نقش‌آفرینی تعاونی‌ها باز بگذارند. هم‌اکنون در برخی حوزه‌ها این بستر وجود ندارد و فضا رقابتی‌تر است، اما اگر اجازه دهیم تعاونی‌ها در بخش‌های مختلف شکوفا شوند و در عرصه‌های مختلف حضور پیدا کنند و ظرفیت‌های خودشان را نشان دهند، شرایط بهتری حاکم می‌شود.

سهم ۲۵ درصدی تعاونی‌ها از اقتصاد، موضوعی است که می‌بایست تا پایان برنامه پنجم توسعه محقق می‌شد اما همچنان با رسیدن به این نقطه فاصله‌ای قابل توجه وجود دارد.

مقام معظم رهبری در صحبت‌های خود از تعاونی‌ها به عنوان چشمه جوشان اشتغال یاد کرده‌اند که همین موضوع به تنهایی گواه اهمیت این بخش در اقتصاد است، با این وجود طی سال‌های گذشته به دلایل متعدد، دشواری‌هایی بر سر راه تعاونی‌ها وجود داشته و مانع از تحقق سهم ۲۵ درصدی آن‌ها در اقتصاد شده است. حال مدتی است با روی کار آمدن و تأکید دولت سیزدهم به نقش تعاونی‌ها، سند توسعه تعاون که از سال‌ها پیش طراحی شده و برای مدتی مورد کم‌مهری قرار گرفته بود، بار دیگر در دستور کار قرار گرفته است. در سال اول دولت این سند مورد بازبینی قرار گرفت تا بر اساس نیاز روز به روز رسانی شود.

بنابر آنچه صولت مرتضوی، وزیر تعاون، کار و رفاه اجتماعی اعلام کرده سهم تعاونی‌ها از اقتصاد کشور به هشت درصد رسیده و برنامه‌ریزی‌ها بر این اساس صورت گرفته که سالانه دو درصد از اقتصاد ملی به تعاونی‌ها اختصاص پیدا کند. این در شرایطی است که به‌طور کلی اقتصاد به سه بخش دولتی، خصوصی و تعاونی تقسیم می‌شود. برخی طرفداران نظام سرمایه‌داری تلاش می‌کنند تعاون را از حوزه اقتصادی به اجتماعی سوق دهند، در حالی که باید باور داشته باشیم حکمرانی این نیست که دولت‌ها اقتصاد را اداره کنند بلکه امور باید به مردم واگذار شود و مردمی‌سازی اقتصاد مدنظر قرار گیرد.

افزایش مشارکت مردم در تعاونی‌ها

توجه دولت به تعاونی‌ها طی این مدت موجب شد مردم نیز انگیزه مضاعفی برای مشارکت در این بخش داشته باشند. طبق مستندات موجود شهریورماه سال ۱۴۰۰ و در زمان آغاز فعالیت دولت سیزدهم بخش تعاون تقریباً ۲۳ هزار میلیارد تومان مشارکت مردمی را جلب کرده بود. همین میزان اندک بهمن‌ماه آن سال و به دنبال روی کار آمدن دولت جدید به ۲،۷ همت کاهش یافت؛ چرا که دولت جدیدی روی کار آمده و مدیران و سازوکارها تغییر کرده بود. اما در شهریورماه سال ۱۴۰۱ عدد به ۴،۱ همت افزایش یافت و در

بهمن‌ماه سال گذشته و به فاصله شش ماه این عدد به ۵،۲ همت رسید و مشارکت مردم افزایش یافت. اکنون نیز با اراده‌ای که در بخش تعاون شکل گرفته و با کمک تعاونگران و بازیگران وزارت تعاون از اتاق‌ها و اتحادیه‌ها تعاونی و بانک توسعه تعاون و وزارت تعاون این عدد به رقم ۴۴ همت رسیده و شاهد افزایش هشت برابری ارتقای سطح مشارکت‌های مردمی در تعاونی‌های کشور هستیم.

صادرات ۱،۷ میلیارد دلاری

در این میان یکی از بخش‌هایی که روی آن تأکید شده بحث ارزآوری یا صادرات تعاونی‌هاست. بر اساس آمار گمرک، صادرات تعاونی‌ها در دو سال گذشته رشد قابل توجهی داشته و رقم ۱،۷ میلیارد دلار از صادرات غیر نفتی را به خود اختصاص داده است. به گونه‌ای که رئیس کل گمرک ایران اعلام کرده که بخش تعاون دو برابر افزایش صادرات داشته است.

مهدی مسکنی، معاون امور تعاون وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی در این باره تأکید دارد که میزان صادرات این شرکت‌ها طی دو سال اول فعالیت دولت سیزدهم افزایش یافته و در این مدت صادرات تعاونی‌ها در قیاس با سایر بخش‌های اقتصادی دو برابر بوده است. بر اساس آمارهای موجود سال گذشته رقم صادرات شرکت‌های تعاونی بالغ بر ۱،۵ میلیارد دلار بوده است.

معاون وزیر کار همچنین به ظرفیتی که در نقاط مرزی کشور برای صادرات وجود دارد اشاره کرده و بر لزوم توسعه تعاونی‌ها

در این زمینه موضوعات سیاسی و مشکل تراشی برخی کشورها مانند آمریکا و فرانسه ایران توانسته شرایطی ایجاد کند که برای اولین بار جلسه دوره‌ای (ICA) با حضور ۱۹ کشور و ۳۰ شرکت‌کننده اواخر شهریورماه

در تهران برگزار شود. این نشان می‌دهد نه تنها در سطح داخلی بلکه در بخش بین‌الملل نیز اتفاقات خوبی برای عرصه تعاون رخ داده و عملکرد تعاونی‌ها به گونه‌ای بوده که حتی در سطح جهانی توانسته‌اند خود را مطرح کنند. علاوه بر این در دو سال گذشته صادرات تعاونی‌ها نیز رشد قابل توجهی داشته و به ۱،۵ میلیارد دلار رسیده؛ این رقم گویای آن است که اگر از تعاونی‌ها حمایت شود در صادرات غیر نفتی می‌توانند جایگاه خوبی به خود اختصاص دهند. اما در هر حال سندی که در سال ۱۳۹۲ برای تعاونی‌ها تدوین شده بود برای حدود هشت سال تا حد ۹۰ درصد اجرایی نشد و موارد متعددی از این سند مغفول ماند. البته برخی بخش‌های آن نیز نیاز به تصحیح و بازنگری داشت؛ چرا که قابلیت اجرایی شدن نداشت. به عنوان مثال در بخشی از این سند اعلام شده بود تعاونی‌ها در زمینه پرداخت حق بیمه ۲۰ درصد تخفیف دارند اما محلی برای تأمین و اختصاص این تخفیف دیده نشده بود و عملاً اجرای این بند سازمان تأمین اجتماعی را با چالش‌هایی مواجه می‌کرد. بر همین اساس این سند مورد بازنگری قرار گرفته است.

در این نقاط تأکید کرده است. مسکنی در عین حال یادآور شده که در حال حاضر تنها حدود ۱۰ درصد ظرفیت صادراتی این نقاط کشور مورد بهره‌برداری قرار می‌گیرد.

قیاس میزان صادرات در تعاونی‌ها

اگر بر اساس حیطه فعالیت نیز تفکیک کنیم در این مدت بیشترین بهره از صادرات تعاونی‌ها مربوط به حوزه‌های کشاورزی، صنایع غذایی، صنایع دستی، فرش دست‌باف و صنایع معدنی بوده و از نظر کالایی نیز زعفران، پسته و فرش از جمله کالاهای صادراتی مهمی به شمار می‌روند که بخش اعظم آن‌ها توسط تعاونی‌ها صادر شده است.

اختصاص ۱۱،۵ هزار میلیارد تومان به تعاونی‌ها

یکی از ظرفیت‌های دیگری که برای تعاونی‌ها در نظر گرفته می‌شود توانمندی و قابلیت آن‌ها در فقرزدایی است. مهدی مسکنی، معاون وزیر کار در باره این موضوع تأکید دارد: «صل ۴۳ قانون اساسی برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد، با حفظ آزادی او، در اقتصاد جمهوری اسلامی ایران ضوابطی تعیین شده است که یکی از موارد آن تأمین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قراردادن وسایل کار در اختیار همه کسانی که قادر به کارند اما وسایل کار ندارند، در شکل تعاونی، از راه وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر است.»

عضو اتاق تعاون خبر داد

ساخت ۲۰۰ هزار مسکن کارگری از سوی تعاونی‌ها

با «آتی‌نو»، به مرور کلی وضعیت تعاونی‌ها در سال‌های قبل پرداخته و در بخشی از صحبت‌های خود بر این نکته تأکید دارد که در سال‌های گذشته اتفاقات مثبتی در تعاونی‌ها رخ داده که از جمله این موارد می‌توان به نقش آفرینی در عرصه بین‌الملل، توسعه صادرات یا ساخت مسکن اشاره کرد. مشروح صحبت‌های وی در ادامه آمده است.

که هزار واحد آن از سوی تعاونی‌ها بود.

در پایان تعاونی‌ها در کدام بخش‌ها نیاز به حمایت‌های جدی‌تر دولت دارند؟

مقرر شده بود ۳۰ درصد واگذاری‌ها به تعاونی‌ها اختصاص داده شود که این عدد اکنون به ۲۵ درصد رسیده، اما همچنان در پرداخت این مبلغ چالش‌هایی پیش‌رو است و حتی پنج درصد این مبلغ را هم دریافت نکرده‌ایم که بر این اساس درخواست ما از دولت اهتمام بیشتر در این زمینه است. نکته دیگر اینکه با وجود ابلاغ سند توسعه تعاون در برنامه هفتم توسعه نگاهی جدی به تعاونی‌ها نشده است. البته رئیس جمهوری این وعده را داده‌اند که برخی بندهای مرتبط با تعاون را در این برنامه در نظر بگیرند. واقعیت این است که اصلاحیه سند توسعه تعاون در همین دولت سیزدهم تدوین شده و دولت نشان داده که برای تعاونی‌ها اهمیت قائل است، اما با این وجود در برنامه هفتم توسعه که اتفاقاً آن هم در همین دولت تدوین شده گویا تعاونی‌ها مغفول واقع شده‌اند. ما این مسئله را در مذاکرات متعددی که با اعضای کابینه دولت از جمله وزیر اقتصاد و سایر وزرا داشتیم گوشزد کرده‌ایم و امیدواریم دولت نیز بر اجرای سند توسعه تعاون تأکید و اهتمام داشته باشد و در این زمینه حمایت‌های بیشتری از بخش تعاون به‌عمل آورد که البته در هفته تعاون رئیس‌جمهوری نیز قول‌هایی در این زمینه داده‌اند.

او با اشاره به اینکه دولت باید کمک بلاعوض یا سهم بلاعوض تعاونی‌های فراگیر را پرداخت کند، گفت: «محل این پرداخت‌ها نیز از ۳۰ درصد خصوصی‌سازی‌ها تعیین شده که برآورد می‌شود این رقم به حدود ۸۰ همت رسیده باشد و تاکنون چنین حقی به فقرا و مستضعفان پرداخت نشده است.»

مسکنی ادامه داد: «بر این اساس سال گذشته با کمک مجلس و با همکاری دولت و رئیس‌جمهوری موفق شدیم ۱۱،۵ همت را در حساب‌های سازمان برنامه و بودجه قرار دهیم و اکنون در مرحله‌ای قرار دارد که باید از سوی دولت تخصیص یابد تا بتوانیم آن را در اختیار عوامل و سازوکار امور قرار دهیم.»

به استناد آمارهای منتشر شده اعطای تسهیلات به تعاونی‌ها نیز طی دو سال ابتدای دولت سیزدهم به اندازه ۱۰ سال قبل از آن بوده است. بر این اساس تخصیص مبلغ ۱۰۵۲ میلیارد تومان از تسهیلات اشتغال پایدار روستایی به ۹۴۵ طرح روستا تعاون، پرداخت مبلغ ۶۹۵،۳۵ میلیارد ریال تسهیلات ارزان قیمت توسط بانک توسعه تعاون به ایجاد اشتغال پایدار روستایی از ابتدای دولت مردمی تا پایان اسفندماه سال گذشته، کمک بلاعوض برای توسعه تعاونی‌های فراگیر ملی و سهامی عام به مبلغ ۲۹ هزار و ۷۰۰ میلیون ریال، پرداخت مبلغ ۴۱۰ هزار میلیارد ریال تسهیلات هدفمند به فعالان بخش تعاون از ابتدای دولت سیزدهم تا پایان اسفندماه سال ۱۴۰۱ از دیگر حمایت‌های مالی دولت و نظام بانکی از فعالان تعاونی‌ها بوده است.

صدور ۸۵۰ میلیارد تومان ضمانت‌نامه

صندوق ضمانت سرمایه‌گذاری بخش تعاون نیز نهادهی است که در طول ۱۴ سال فعالیت به استطاعت سرمایه خود توانسته تعاونی‌ها را پوشش دهد. این صندوق در طول دولت سیزدهم نزدیک به ۸۵۰ میلیارد تومان ضمانت‌نامه صادر کرده است، در حالی که در ۱۲ سال قبل به‌طور کلی ۱۵۰۰ میلیارد تومان ضمانت‌نامه صادر شده بود. این عدد نشان می‌دهد با وجود آنکه سرمایه‌ای به صندوق اضافه نشده اما در دو سال دولت سیزدهم حرکت‌های خوبی در بحث صدور ضمانت‌نامه صورت گرفته است. به عبارت دیگر در این مدت شاهد رشد ۵۸،۹ درصدی در صدور ضمانت‌نامه‌های صندوق نسبت به سنوات قبل بوده‌ایم. این صندوق سال گذشته نزدیک به ۵۰۰ میلیارد تومان ضمانت‌نامه صادر کرده که نزدیک به ۷۷ درصد آن در بخش کشاورزی بوده، در حالی که شاید در سنوات گذشته حدود ۳۵ تا ۳۶ درصد ضمانت‌های این صندوق در حوزه خدمات یاصعت بوده است.